

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ระบบสังคมที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบอันหลากหลาย ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การกำหนดบทบาทและการยอมรับของสังคมที่มีค่านิยมและศรัทธา ซึ่งแตกต่างกันอยู่แล้ว จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในอดีตสังคมไม่ได้เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองอย่างที่ควรจะเป็น แต่ในปัจจุบันการพัฒนาประเทศได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งยังส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดบทบาทของสตรี กล่าวคือ สตรีในสังคมสมัยใหม่ นอกจากจะมีภาระทางครอบครัวในฐานะที่เป็นแม่บ้านแล้ว ยังมีบทบาทในการทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ทำให้บทบาทของสตรีในสังคมสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ในสังคมปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษาจะเป็นบันไดก้าวแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในสังคมสมัยใหม่ ทั้งยังช่วยให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในการพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เมื่อมนุษย์ได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีโอกาสในการพัฒนาสติปัญญา และความรู้ต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น จึงนำไปสู่การเรียกร้องเพื่อต้องการการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม และเพื่อที่จะให้การเรียกร้องนั้นสัมฤทธิ์ผลจึงนำไปสู่การรวมพลัง และเกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น บทบาทการต่อสู้เพื่อสันติภาพ ขบวนการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ขบวนการเรียกร้องต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี เป็นอีกขบวนการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนไหวเรียกร้องความเสมอภาคระหว่างเพศ เพื่อให้สตรีได้รับสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษในการแสดงบทบาททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และแม้ว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกส่วนใหญ่ ได้หันมาเปิดรับให้สตรีได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ลักษณะของบทบาทดังกล่าวนั้นก็ยังคงถูกจำกัดอยู่ หรือมีฉะนั้นก็ยังไร้ประสิทธิภาพ อย่างเช่นกรณีของประเทศไทย แม้ว่าสังคมสมัยใหม่จะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากก็ตาม แต่กล่าวได้ว่า สถานภาพ

ของสตรียังเป็นพลเมืองชั้นสองของสังคมอยู่เช่นเดิม (รังสรรค์ ประเสริฐศรี 2526 : 63) หมายความว่าสังคมไม่ยอมรับในความสามารถของสตรี ซึ่งการไม่ยอมรับดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความไม่เสมอภาค จะเห็นได้ว่าสตรีถูกกีดกันไม่ให้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม โดยบทบาทส่วนใหญ่จะตกอยู่กับบุรุษ ซึ่งลักษณะของการกีดกันนี้จะปรากฏให้เห็นทั้งในกฎหมาย ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และบทบัญญัติในศาสนา จากสถานการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การกดขี่ ถูกเหยียดหยามระหว่างเพศ และจุดนี้เองที่ทำให้เกิดการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ นำไปสู่การเกิดขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี โดยมุ่งหวังให้สตรีหลุดพ้นจากสภาพการกดขี่ดังกล่าวข้างต้น

ในทางการเมือง แม้ว่าสตรีจะได้รับโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ก็พบว่า การยอมรับบทบาทของสตรีในทางการเมืองยังมีอยู่ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาท อำนาจและอิทธิพลในทางการเมืองของบุรุษ กล่าวคือ บทบาทและอำนาจของสตรีในทางการเมืองในสังคมส่วนใหญ่ยังมีลักษณะที่ถูกกีดกัน ไม่มีอำนาจที่แท้จริงในการกำหนดนโยบายบริหารประเทศ ในการเจรจาต่อรองทางการเมือง รวมทั้งยังไม่มีส่วนร่วมใช้สิทธิเสมอภาคในการยับยั้งยับยั้ง ให้ผู้นำดำเนินการแบ่งผลประโยชน์ให้แก่ฝ่ายหญิง (กนลา สุขพานิชชันทปรภพ , 2521 : 68) ในปัจจุบันถึงแม้ว่าสังคมยังคงเชื่อหรือมีค่านิยมว่าสตรีไม่ควรจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะที่เป็นผู้นำทางการเมืองก็ตาม แต่การให้สตรีเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้นนั้นเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้มีการทดสอบความเชื่อของสตรีในสังคมสมัยใหม่ที่มีความคิดว่าตนเองมีความสามารถในการแสดงบทบาททางการเมืองการปกครองได้ไม่ต่างไปจากบุรุษ

ตั้งแต่สมัยโบราณ วัฒนธรรมไทย การอบรมกุลสตรีไทยและการปกครองของไทย ไม่เปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองได้เช่นเดียวกับบุรุษ เนื่องจากประเพณีและการอบรมที่เป็นที่เชื่อถือกันมาแต่ช้านานนั้น นิยมที่จะให้สตรีเก็บตัวอยู่กับบ้าน ดูแลครัวเรือนทำหาให้ที่ปรนนิบัติพ่อแม่และสามีให้ได้รับความสุข ให้สามีเป็นผู้นำ ดังคำพังเพยแต่โบราณว่าผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง หากสตรีใดปฏิบัติตนเป็นผู้นำ มีความเข้มแข็งแบบบุรุษ เช่น มีลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน คือ ความก้าวร้าว (aggressive) มีความแข็งแกร่ง (forceful) มีพลังที่มุ่งมั่นความสำเร็จในการทำงาน (achievement) มีความเชื่อมั่นในตัวเอง (self confident) สตรีก็จะถูกกล่าวหาว่าไม่เป็นกุลสตรีที่ดีงาม (บวร ประพฤติดี , 2520 : 18)

ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากมาย สังคมเปิดโอกาสให้สตรีได้แสวงหาความรู้ ความสามารถมากขึ้น การศึกษาที่เปิดกว้างทำให้สตรีได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองที่จะพึงมีต่อสังคม สตรีเริ่มมีบทบาทนอกบ้านมากขึ้นตามทิศทางของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจที่แรงงานสตรีกลายเป็นความจำเป็นในฐานะพลังการผลิตที่สำคัญในภาคอุตสาหกรรม ทำให้สตรีได้มีโอกาสในการปรับฐานะและบทบาทของคนได้บ้างในบางระดับ เช่น กลุ่มของสตรีที่มีโอกาสทางการศึกษาสูง มักจะได้รับโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่ภาพรวมของสังคมไทยโดยส่วนใหญ่แล้วยังยึดติดอยู่กับหลักจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ จากปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน พบว่าสตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชายแล้วจะมีความแตกต่างกันมาก ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละครั้งสตรีมักจะถูกมองว่าเป็นเพียงไม้ประดับหรือเพื่อเพิ่มสีสันทางการเมืองเท่านั้น ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการไม่ยอมรับในความสามารถของสตรีนั่นเอง ซึ่งการไม่ยอมรับดังกล่าวได้นำไปสู่ความไม่เสมอภาค และทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศ และเมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่นำไปสู่การไม่ยอมรับในความสามารถของสตรี พบว่าเกิดจากสาเหตุและปัจจัยหลายประการ เช่น โครงสร้างทางสตรีของสตรี ภูมิหลัง ศาสนา ค่านิยม ขนบประเพณี วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม ฯลฯ และในขณะที่เดียวกันก็มีสาเหตุและปัจจัยอีกด้านหนึ่ง ที่ได้ทำให้สตรีส่วนหนึ่งได้รับการยอมรับจนสามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองได้เช่นกัน

การศึกษาถึงภูมิหลังและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี ต้องการแสดงให้เห็นว่า สตรีในฐานะที่มีโอกาสทางการเมืองค้อยกว่าผู้ชายอยู่แล้ว ได้ใช้ปัจจัยอะไรบ้างที่จะเอื้ออำนวยให้พวกเขาได้มีโอกาสเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง และปัจจัยนั้นเหมือนหรือต่างกันในกรณีของบุรุษ และเมื่อพวกเขาได้เข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองแล้ว ได้อาศัยปัจจัยอะไรอีกเช่นกัน ที่ทำให้เกิดการยอมรับที่จะแสดงบทบาทให้ประจักษ์ว่ามีความสามารถไม่แตกต่างกับบุรุษ อีกทั้งยังสามารถทำหน้าที่บางประการ ได้ดีกว่าบุรุษด้วยซ้ำ แต่ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าสตรีนั้นถูกจำกัดบทบาทไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง จึงทำให้ขาดโอกาสในการแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี เช่น Kirkpatrick (1979 : 8 - 20) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี มีลักษณะดังนี้คือ

1. ข้อจำกัดทางจิตวิทยา ทำให้สตรีขาดบุคลิกภาพในการเป็นผู้นำ ประกอบกับความเชื่อ ความคำสอนทางศาสนาที่เน้นบทบาทของบุรุษในการเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองครอบครัว มีการให้ทักษะ เกี่ยวกับจุดกำเนิดของสังคมที่ต้องการอาศัยการใช้อำนาจบังคับในการจัดระเบียบของสังคม จึงทำให้สตรี เกิดความเชื่อว่าการใช้อำนาจบังคับในสังคมนั้นเป็นเรื่องของบุรุษ

2. ข้อจำกัดทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดบุคลิกภาพที่แตกต่างกันระหว่างสตรีกับบุรุษ วัฒนธรรมจะกำหนดบรรทัดฐานของประเทศ จำแนกพฤติกรรม และบทบาทแต่ละเพศ โดยอาศัยกระบวนการ สังคมและการกล่อมเกลาทางการเมือง จึงเป็นที่เชื่อกันว่า วัฒนธรรมจำกัดการพัฒนาตนเองของสตรี จำกัดทางเลือกและ โอกาสการมีส่วนร่วมในสังคม

3. ข้อจำกัดทางด้านบทบาท กล่าวคือ บุคคลจะพยายามรักษามอบบทบาทของตน และจะ พยายามประพฤติปฏิบัติตนตามที่ถูกคาดหวังจากสังคม ดังนั้นเมื่อสตรีจำเป็นต้องปฏิบัติตามบทบาทที่ สังคมคาดหวังในการเป็นมารดาและเป็นภรรยา จึงทำให้สตรีไม่มีเวลาที่จะเข้ามีส่วนร่วมในงาน อื่น ๆ นอกเหนือไปจากงานบ้าน ดังนั้นบทบาทตามที่สังคมกำหนดจึงไม่เปิดโอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง

4. ข้อจำกัดจากการวางแผนร่วมกันของบุรุษ เพื่อผูกมัดภรรยาติดอยู่กับบทบาทของ มารดาและภรรยา และจะยอมรับให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทเพื่อช่วยรับภาระด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทั้งนี้มี สาเหตุมาจากความเชื่อที่ว่าบุรุษต้องการรักษาอำนาจและตำแหน่งที่มีอิทธิพลทางการเมืองการปกครอง ของคนไว้นั่นเอง

ข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้สตรีที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองมีจำนวนไม่มากนัก กล่าวคือสตรีที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง นอกจากจะมีจำนวนน้อยแล้ว ยังมีโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้ง เป็นตัวแทนของประชาชนน้อยมากด้วย ดังจะเห็นได้จากรัฐสภาไทย มีสมาชิกผู้แทนราษฎรสตรีจำนวน น้อย ส่งผลให้ปัญหาสำคัญของชาติหลาย ๆ เรื่องขาดผู้ที่สนใจและเข้าใจปัญหามาทำหน้าที่ในการแก้ไข ปัญหาอย่างจริงจัง และในความเป็นจริงปัญหาเหล่านี้ปรากฏพบเห็นอยู่ทุกวัน อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิ สตรี ปัญหาโสเภณี ปัญหาแรงงานสตรี ปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรสตรีมีความเข้าใจต่อปัญหาเหล่านี้ดี เนื่องจากมีความละเอียดอ่อนในการสังเกตสูง (sensitivity of observation) จึงมีความเข้าใจและใส่ใจ ตลอดจนให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าวสูงมาก ในขณะที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบุรุษจะละเลยหรือมองข้ามความสำคัญไป

การศึกษาถึงภูมิหลังและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงนับได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองไทย การสนับสนุนให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มมากขึ้นทำให้ปัญหาของชาติหลาย ๆ เรื่องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง มิใช่จะปล่อยให้เป็นที่ภาระหน้าที่ของบุรุษเท่านั้นที่จะเข้าไปรับผิดชอบ ดูแลเพียงฝ่ายเดียว

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงภูมิหลัง ปัจจัยกำหนดในการเข้าสู่บทบาททางการเมือง และปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. เพื่อต้องการทราบบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อประเด็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับสตรี

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

1. แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสตรีกับการมีบทบาททางการเมือง

แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสตรีกับการมีบทบาททางการเมืองนี้ ส่วนใหญ่เป็นผลงานของกลุ่ม Feminist ที่สำคัญ ๆ เช่น Jean J. Kirkpatrick , Melville Currell, Kate Millet, Carolyn M. Elliott เป็นต้น ซึ่งได้มีการศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นของสตรีกับการมีบทบาททางการเมือง ทั้งยังได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยกำหนดในการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรีในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก

ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดและทฤษฎีของกลุ่ม Feminist ดังกล่าวนี้น มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาเรื่องการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี เพื่อพิจารณาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีภูมิหลังและปัจจัยกำหนดในการเข้าสู่บทบาททางการเมืองอย่างไร ตลอดจนมีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากสตรีในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกหรือไม่อย่างไร

2. แนวความคิดทฤษฎีเรื่องการเป็นตัวแทน

แนวความคิดทฤษฎีนี้มีหลักการที่ชี้ชัดคือร่วมกันว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นเป็นการปกครองในระบบตัวแทน นั่นคือ การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้ง และตัวแทนที่มาจาก การเลือกตั้งนี้จะทำหน้าที่ในการสนองตอบ (responsiveness) ต่อความต้องการของประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) การตอบสนองเชิงนโยบาย
- 2) การตอบสนองเชิงบริการ
- 3) การตอบสนองเชิงจัดสรรผลประโยชน์
- 4) การตอบสนองเชิงสัญลักษณ์

แนวความคิดทฤษฎีเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการศึกษาและประเมินบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีในการเมืองไทย

สมมุติฐานในการศึกษา

1. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีส่วนใหญ่มีภูมิหลัง ปัจจัยกำหนดที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมือง และคุณสมบัติพิเศษของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีจะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการแสดงบทบาททางการเมือง
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีส่วนใหญ่ อาศัยบทบาททางสังคมเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาถึงภูมิหลังและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีที่ประสบความสำเร็จทางการเมือง ก็เพื่อที่จะทราบความเป็นจริงในอีกมิติหนึ่งของการเมืองไทย ดังนั้นการกำหนดหน่วยของสิ่งที่วิเคราะห์ (object unit of analysis) จึงให้ความสำคัญไปที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรีที่สามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมือง โดยที่บทบาทหรือการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรศรียุคหนึ่งเป็นสาระของสิ่งที่วิเคราะห์ (subject unit of analysis) การทราบว่าบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่งเป็นอย่างไร จะทำให้เราสามารถทราบได้ว่าความเป็นจริงในอีกด้านหนึ่งของการเมืองไทยเป็นอย่างไรด้วยทั้งนี้เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองไทย ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีจุดรวมศูนย์ (focus) อยู่ที่การเมืองไทย ซึ่งในที่นี้หมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นั่นหมายความว่าหน่วยของการวิเคราะห์ (unit of analysis) และระดับของการวิเคราะห์ (level of analysis) ในการศึกษาครั้งนี้คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย โดยจะไม่เกี่ยวข้องกับสภาจังหวัด สภาเทศบาลหรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่สนใจศึกษาบทบาทของศรียุคหนึ่งที่เป็นสมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หากแต่มุ่งศึกษาบทบาทและปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่งเอง

การศึกษานี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่งที่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ซึ่งสามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองได้ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22 คน และเพื่อที่จะเข้าใจถึงสาเหตุแห่งการกระทำหรือการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่ง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดตัวแปร (variables) ในการศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (independent variable) ซึ่งเป็นตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่ง ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่ง ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภูมิหลังของศรียุคหนึ่ง และครอบครัว ซึ่งในที่นี้หมายถึง การศึกษา ทักษะ ทักษะทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของศรียุคหนึ่ง ประกอบด้วย รูปแบบทางการเมืองการปกครอง ระบบการเลือกตั้ง พรรคการเมือง กฎหมาย ขนบประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา

2. ตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ผันแปรไปตามอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ซึ่งในที่นี้ ได้แก่ บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรียุคหนึ่ง

วิธีการศึกษา

ภายใต้ขอบเขตของการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการกระทำหรือ การแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นหลักในการวิเคราะห์ แต่การที่จะเข้าใจบทบาท ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเมืองไทยนั้น ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายทั่วไป (general law) หรือ ทฤษฎีที่จะช่วยให้เข้าใจเจตนาแห่งการกระทำ หรือการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรไทย ดังนั้นการศึกษานี้จึงเริ่มต้นด้วยการพยายามค้นหาลักษณะเฉพาะ และลักษณะทั่วไปที่มี ผลต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี จากนั้นจึงนำไปสู่การค้นหาคุณสมบัติพิเศษ หรือลักษณะ เฉพาะอีกเช่นกัน ที่ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถแสดงบทบาททางการเมืองได้อย่างเป็น ที่ประจักษ์ โดยที่ผู้วิจัยมุ่งที่จะค้นหาคำอธิบายในเชิงสาเหตุ (causal explanation) และเพื่อให้ได้ข้อ สรุปทั่วไป (generalization) เกี่ยวกับการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทย ซึ่งเป็นจุด มุ่งหมายสูงสุดในการศึกษาคั้งนี้

การทราบถึงภูมิหลังส่วนตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและครอบครัว จะทำให้ เข้าใจบทบาทตลอดจนการกระทำต่าง ๆ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้ แทนราษฎรและครอบครัวจะเป็นตัวชี้ (indicators) ที่จะช่วยให้เข้าใจการกระทำของสมาชิกสภาผู้ แทนราษฎรเพราะภูมิหลังต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น การศึกษา ทักษะสติ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความคิด และอุดมการณ์ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สตรี นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น รูปแบบการปกครอง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง กฎหมาย ศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ทั้งนี้เพราะการ แสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความคิด อุดมการณ์ทาง การเมืองเพียงอย่างเดียว หากแต่อยู่ใต้อิทธิพลของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สตรีด้วย และการที่จะทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรศึกษาดังกล่าว ก็จำเป็นที่จะต้องอาศัยวิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ (interview) เป็นหลักในการ เก็บข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (documents) เพื่อนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) ทั้งนี้เพื่อต้องการหา นิยามปฏิบัติการ (operation definition) ภายใต้งานสมมุติฐานดังกล่าวข้างต้น เพื่อที่จะนำมาจัดลำดับความสำคัญ และชั่งน้ำหนักตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี หลังจากนั้นก็จะนำข้อมูลไปทำการประมวลผลโดยวิธีการแบบ percentage ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (deep interview) ที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาวิจัยซักถามและตั้งคำถาม ในประเด็นต่าง ๆ และเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวคำถามขึ้น และได้ใช้แนวคำถามนี้สัมภาษณ์ประชากรในการวิจัยเหมือนกันหมด ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดำเนินไปในทิศทางที่สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากวิธีการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่า การเก็บข้อมูลในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนั้นในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีหลักการดังนี้ คือ จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งที่จะพิสูจน์สมมุติฐาน หรือปัญหาของการวิจัยโดยตรง นั้นหมายความว่า การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการแสดงให้เห็นที่มาของสาเหตุหรือปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้สตรีสามารถเข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองได้ กล่าวคือ ในขั้นตอนแรกจะทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเข้าสู่บทบาททางการเมืองและปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมือง โดยในขั้นตอนนี้จะพิจารณาข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นภูมิหลังส่วนตัวของสตรีและครอบครัว ก่อนเข้าสู่บทบาททางการเมือง และปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น รูปแบบการปกครอง การเลือกตั้ง พรรคการเมือง กฎหมายศาสนา ขนบประเพณีและวัฒนธรรม จุดมุ่งหมายในการศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้มุ่งที่จะค้นหาปัจจัยสาเหตุที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรี ในขณะที่เดียวกันก็ค้นหาปัจจัยสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสตรีควบคู่กันไปด้วย โดยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลนั้น ได้อาศัยการเปรียบเทียบหรือชั่ง ในการให้น้ำหนักแก่ตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุด ต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมืองสตรี ในขั้นตอนนี้ได้ใช้แนวความคิดทฤษฎีเรื่องสตรีกับการเมืองในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะพิจารณาว่าข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมมานั้นมีความหมายอย่างไร มีความสอดคล้อง ยืนยัน ขัดแย้งกับทฤษฎีที่นำมาใช้หรือไม่อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อมาจะอาศัยแนวความคิดทฤษฎีเรื่องการเป็นตัวแทนเป็นกรอบในการศึกษา โดยขั้นตอนนี้จะเป็นการประเมินบทบาทหรือการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีภายหลังจากที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน โดยจะพิจารณาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีเหล่านี้ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้แสดงบทบาทหรือการกระทำที่สนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างไร ซึ่งก็จะได้ศึกษาวิเคราะห์บทบาททั้งในสภาและนอกสภา สำหรับวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ มุ่งที่จะค้นหาข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับการแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีได้แสดงบทบาทในด้านใด ตลอดจนหาข้อสังเขปข้อค้นพบบ้าง คอประเด็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับสิทธิสตรี

ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษาวิจัยในเรื่องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีในครั้งนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยวิธีการหาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เป็นหลัก ดังนั้นข้อเท็จจริงที่ได้รับอาจจะเกิดความเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่งได้ เพราะเป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อจำกัดอีกประการหนึ่งก็คือการศึกษารั้งนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีเท่านั้น มิได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการแสดงบทบาททางการเมืองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรี และมิได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบุรุษที่ทำงานร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรี ซึ่งข้อจำกัดทั้งสองดังกล่าวถ้าหากว่าสามารถจะทำให้ได้ก็จะส่งผลให้การประเมินบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรี (ส.ส.สตรี) หมายถึง สตรีที่ได้รับความไว้วางใจ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเลือกตั้ง หรือของประเทศ ในการวิจัยนี้จะหมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีจำนวน 22 คน ที่ได้รับเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539

บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรี หมายถึง การกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรี ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน ที่จะสนองตอบและดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหรือหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ทั้งในและนอกสภาผู้แทนราษฎร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงภูมิหลังและปัจจัยกำหนด คอการเข้าสู่บทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี
2. ทราบปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี
3. ทราบบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี ต่อประเด็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี
4. เพื่อเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ เกี่ยวกับเรื่องสตรีกับการมีบทบาททางการเมือง

การนำเสนอผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 จะกล่าวถึงความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา สมมุติฐานในการศึกษา ขอบข่ายและข้อจำกัดในการศึกษา นิยามศัพท์สำคัญ วิธีการศึกษา ประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งในส่วนที่หนึ่งนี้จะ เป็นบทนำ และเป็น การปูพื้นฐานเพื่อที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระในส่วนอื่น ๆ ต่อไป

ส่วนที่ 2 เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาของแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิจัย และจะอธิบายถึงเหตุผลและข้อจำกัดของแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้

ส่วนที่ 3 เป็นเรื่องสตรีกับการเข้าสู่บทบาททางการเมือง โดยจะพิจารณาภูมิหลังทางการเมือง ตลอดจนปัจจัยกำหนดและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าสู่บทบาททางการเมือง ปัจจัยภายใน เช่น การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น และปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมของสตรี เช่น วัฒนธรรม ศาสนา รูปแบบการเมืองการปกครอง การเลือกตั้ง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้มีอิทธิพลต่ออุดมการณ์ แนวความคิด ทักษะคติทางการเมืองของสตรี อันเป็นตัวกำหนดบทบาททางการเมืองของสตรีในลำดับต่อมา

ส่วนที่ 4 เป็นการนำเสนอบทบาททางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสตรี ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และบทบาทต่อประเด็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรี โดยแยกการนำเสนอเป็นบทบาทในสภาและบทบาทนอกสภาซึ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะได้นำแนวความคิด ทฤษฎี ซึ่งได้กล่าวไว้ในส่วนที่ 2 มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ส่วนที่ 5 เป็นบทสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป